

Praktikant

Sanel Demiraca

0707741913

Demiraca@live.se

Kartläggning på Trelleborg kommuns ANDT-arbete ANDT-Strategi 2016-2020

Innehållsförteckning

1.0 Förord	3
2.0 Syfte	3
3.0 Metod	4
3.1 Urval	4
4.0 Resultat	4
4.1 Intervju – Maria Tigerschiöld, Anette	4–5
4.2 Intervju – Maria Böös	5-7
4.3 Intervju – Karin Jeppsson	8-10
4.4 Intervju – Mats Rindborn Grahl	10-13
5.0 Diskussion	13-14
Referenser	15

1.0 Förord

Hälsa är viktigt inte bara för individen utan även för omgivningen. En god hälsa bidrar till ökad livslust, meningsfullhet i livet och ett allmänt bättre liv. Hälsan har många bestämningsfaktorer och är beroendes av många olika saker. Det är därför viktigt att jobba utifrån ett brett perspektiv för att kunna täcka alla möjliga frisk- och riskfaktorer.

Den nya ANDT-strategin grundar sig på den tidigare strategin för år 2011-2015. Den nya är en slags uppföljning och uppdaterad version av den gamla. Folkhälsoperspektivet har fått en större roll i den nya strategin målet om att minska alkohol, narkotika, tobak och dopning. Nya strategin innehåller även ett tydligare jämlikhet- och jämställdhetsperspektiv än föregående strategi.

Målområde 11: Minskat bruk av tobak, alkohol, narkotika dopning och spel

Detta målområde har jag valt att fokusera på i min kartläggning eftersom det har en direkt koppling till ANDT-strategin.

Nationella ANDT-strategin 2016–2020

Strategin består av sex delmål:

1. Tillgången till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobak ska minska.
2. Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobak eller debuterar tidigt med alkohol ska successivt minska.
3. Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska
4. Kvinnor och män samt flickor och pojkar med missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.
5. Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska minska.
6. En folkhälsobaserad syn på ANDT inom EU och internationellt.

Jag har utifrån dessa delmål skapat övergripande frågor som ska belysa dessa sex delmål och hjälpa till att kartlägga kommunens ANDT-arbete.

2.0 Syfte

Syftet med denna kartläggning är att se hur kommunerna arbetar med ANDT-frågor utifrån den nya nationella ANDT-strategin. I februari 2016 beslutade regeringen om en förnyad ANDT-strategi vilket avser perioden 2016–2020.

Det övergripande målet för strategin är:

”Ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och ett minskat tobaksbruk”.

Eftersom att jag vill ta reda på hur kommunen/länet tillämpat denna strategi efter att nästan två år passerat sedan beslutet om införandet så ställer jag mig frågan:

Hur arbetar Trelleborgs kommun med ANDT-frågor utifrån den Nationella ANDT-strategin 2016–2020?

3.0 Metod

För att kunna svara på min frågeställning kände jag att intervjuer var det bästa valet att göra.

Intervjuer är en kvalitativ metodansats vilket resulterar i ett mer empiriskt material jämfört med t.ex. enkäter. För att få ett brett resultat på min frågeställning behövde jag intervjua personer från olika förvaltningar och avdelningar inom Trelleborgs kommun. Eftersom att jag försöker samla in så mycket

info som möjligt anpassade jag frågorna till intervjun som mer ostrukturerade vilket skulle leda till ett mer öppet samtal. De typer av organisation jag ska besöka spelar roll för samverkan i temat. Det är kritiskt att veta om organisationens processer, rutiner, verktyg och mekanismer i förhand för att kunna dra nytta av det senare¹.

3.1 Urval

Urvalet styrs utav forskningsfrågan vilket leder mig till att välja de jag känner är mest lämpade att kunna svar på min frågeställning. Det är alltså ett icke-slumpmässigt urval även kallat "snöbollsurval".

4.0 Resultat

4.1 – Intervju – Maria Tigerschiöld, Anette Persson

Maria Tigerschiöld – Kultur och fritidsförvaltningen

Anette Persson – Enhetschef ungdomsenheten

Denna intervju skedde i grupp eftersom att Maria tyckte att Anette kunde ge svar på dessa frågor mer ingående.

Maria & Anette berättar att de löpande och ständigt arbetar med dessa frågor. Att minska tillgången till ANDT är en prioritering för dom eftersom att detta även minskar problemet på andra håll. Båda ser på en nolltolerans mot alkohol, narkotika, tobak och dopning. Det är sällan lätt att få veta direkt vem som har tillgång till alkohol, narkotika och tobak men Anette menar att på fritidsgårdarna har de ett ständigt arbete mot detta. Genom att identifiera och minimera risker för ungdomar att påbörja ett ANDT bruk. Hon säger att de har ett anslag där de skriver att de kontakter föräldrar om de ser att någon ungdom röker/dricker.

De har ständigt diskussioner och samtal med ungdomar och de märker även att de börjar bli mer drogliberala. De försöker dock ha vettiga samtal och informera ungdomarna med vad dem kan. Ibland tar de även in en föreläsare.

Ungdomar samlas utanför fritidsgården och röker tillsammans i grupp, en del gårdar är större problem än andra. Gasverkets Ungdomens Hus mitt i staden är den största i Trelleborg. Denna fritidsgård har större problem eftersom att äldre ungdomar som inte får vara där är där ändå vilket gör att de yngre även hänger på. Anette säger att ungdomar söker sig till ungdomar och att detta blir en följd till det. Ungdomarna får inte röka inom området. Men även om de ringer till föräldrarna så säger de att de fått cigaretterna av dom själva.

Anette & Maria står fast vid att de följer en policy som innebär att de kontakter vårdnadshavare direkt om de märker att någon är alkoholpåverkad eller röker inom området. Anette generaliserar och säger att det är mycket enklare för en ungdom att börja röka eller dricka om föräldrarna själva gör det. Det öppnar även dörrarna för andra bruk t.ex. narkotika. Det är ytterst föräldrarnas ansvar att se till att ungdomen inte hamnar i ett ANDT bruk säger Maria.

Det är inte bara ett arbete på ungdomsgårdarna utan även på idrottshallar och verksamheter med föreningar. Fritidsnämnden har haft ett samarbete med Skåneidrotten vad det gäller förenings ANTI-DANT där föreningarna tar fram en policy osv där de får vidare information vad och hur man bör och ska göra. Detta läggs dock ner från och med januari 2018.

¹ B.M Keers. Bianca, C. Paul van Fenema, Zijm Henk, 2017. Journal of Organizational Change Movement, Vol 30.

4.2 – Intervju – Maria Böös

Maria Böös – Skolkurator Söderslättsgymnasiet

En vanlig arbetsdag för Maria är att samtala med elever, ha möten med elevhälsoteamet där de går ut i programmen och ser ifall det finns något speciellt de behöver ha in en åtgärd på eller få information om.

Elevhälsoteamet består av kurator, skolsköterska, specialpedagog, skolpsykolog samt skolläkare vid behov. Mötena sker vanligtvis en gång i månaden. Maria berättar om att det är korta sträckor mellan relevanta aktörer. Mötena kan handla om det som ligger i trend hos ungdomarna. På Söderslättsgymnasiet handlar det mest om kränkningar.

Hon berättar om vikten av att samarbeta med andra aktörer och att man tappar farten i arbetet om man inte samarbetar. Dagliga arbetet kan vara allt ifrån att man gör en anmälan till Socialtjänsten till att man kanske drogtestar en elev och hjälper dom till rätt stöd och behandling.

Hennes huvudsakliga uppgift är att arbeta hälsofrämjande och förebyggande vilket hon försöker göra så mycket som möjligt. Friheten hon har gör att hon lättare kan hitta tendenser och något att matcha dom med vilket skapar samarbete. Hon nämner Karin Jeppsson och Susanne Larsson som involverar henne i aktuella projekt där andra enheter, myndigheter, organisationer och föreningar ingår i samarbetet. Under hösten har de startat ett projekt där Maria, Skånes idrottsförbund, Skånes skolidrottsförbund och aktiv ungdom ingår. Detta startar dom upp i skolan.

ANDT-strategin

Angående ANDT-strategin nämner hon en bekymmersamhet mot rökningen. Ungdomar röker mycket och det är svårt att komma åt dom oavsett vilka åtgärder man vidtar. Skolan är en rökfri zon men den ligger så centralt i Trelleborg att det inte är problem för ungdomarna att ställa sig utanför skolgården och röka. Även om de fasas ut av lärare/kurator så står de på samma ställe nästa dag och röker. Maria menar att man måste tackla problemet inifrån på något sätt eftersom de åtgärder man tar idag inte håller eller fungerar. Det är ett projekt i sig.

De har handlingsplaner för dopning, alkohol, rökning och narkotika. Med första årets elever på gymnasiet tar hon upp vad som kan hända om man kommer till skolan påverkad på något vis. Att de t.ex. anmäler till socialtjänsten och kanske gör drogtestar. Det är frivilligt att göra drogtest men samtidigt inte för eleven blir då avstängd i två veckor om hen nekar. De arbetar sedan utifrån resultatet på drogtestet för att hjälpa eleven.

Föräldrarnas roll i tillgången till ANDT ser olika ut säger hon. Vissa föräldrar köper ut till sina barn och är okej med det. Hon menar att synsättet är dubbelt hos föräldrar och att många ger upp lätt. Föräldrar känner att de tappat makten på sina barn. När det gäller cannabis så ser föräldrarna mer på att det är farligt men det är inte det värsta som kan hända vilket hon tycker är fel synsätt.

Det finns såklart många bra föräldrar som reagerar precis som man ska. Hon tror att dåligt föräldraansvar beror på att de kanske har egna problem eller tror att det är en ungdomsgrej som går över. Det krävs mer från föräldrarna, ett större föräldraengagemang, det står hon fast vid.

Skolan hjälper med stöd till föräldrarna. Skolan brukar informera om vad det kan få för effekter och informerar om vad de kan göra samt vad de kan erbjudas för stöd. Tillgången till narkotika runt skolområdet är stor säger Maria. Ansvar ligger på Polisen och de är medvetna om platserna där det säljs och ibland vem som säljer. Det är dock ett föräldraansvar att hålla reda på var sitt barn befinner sig på fritiden. Maria har tillgång till frånvarolista som kan används som underlag för att kunna hitta mönster varför eleven inte är i skolan. Frånvaron kan vara en indikator på att något inte stämmer. Det behöver inte direkt betyda att narkotika är involverat men det finns en möjlighet.

Frånvaron hör ihop med betygen vilket innebär att eleven kanske inte lyckas klara skolan. Maria är delaktig i att följa upp och se vad frånvaron kan bero på. Skolans uppdrag är att se till att eleven kommer genom gymnasiet. Skolan utreder orsakerna till frånvaro. Skolan kan kalla till möten om de

märker av ett mönster, signaler eller dylikt som inte står rätt till. Om det finns anledning erbjuds kontakt med FMN vilket är en föräldraförening för narkotika. För Maria är detta inte ett känsligt ämne eftersom att hon bara tänker på att rädda liv. Om de är under 18 så sker första kontakten med föräldrarna vilket resulterar i ett möte. Alkohol på skolan förekommer inte så mycket men hon har hört att ungdomarna festar ganska mycket på helgerna. De får tag alkoholen genom langare. Undersökningar har visat att Trelleborg toppar listan på alkohol. Mycket av det kan bero på att Trelleborg är en hamnstad.

Maria är en person som alltid lutar sig mot lagstiftning för det kan man inte prata bort. Även i handlingsplaner hur de tar tag och hanterar i saker. Alla ska bli lika behandlade oavsett vem man är och därför är handlingsplanerna en bra vägledning till det.

Det är nolltolerans mot allt på skolan. Regler är i princip skrivna och fasta argument. Gruppptryck är ett stort problem anser Maria. Man är väldigt osäker på gymnasiet. Oavsett vad det är, mobbning, kränkningar så vågar man inte stå upp för sin sak och gå emot hela klassen. Det är lite som att skydda sin identitet för att själv inte råka illa ut. Idag är man mer benägen till att prova saker, varför vet inte Maria. Man tänker nog att man är rätt så odödlig säger hon. Mycket av det kan bero på ungdomarnas nyfikenhet. Att kanske prova en ny identitet eller säkerställa den identitet man redan har. Droger kan användas till att behandla sig själv på ett vis, lugna sig själv och få det dåliga att försvinna för stunden. Återfall i gamla vanor är lätt säger hon. Det kan vara svårt att lämna gamla vänner som håller på med dåliga saker för att man kanske bor nära, går ut tillsammans osv. Man måste byta kamratkrets rakt av vilket är svårt. Om motivationen finns till förändring så är det möjligt, annars är det svårt att ändra ett beteende eller mönster.

Skolan uppdaterar sina handlingsplaner regelbundet. Det senaste de gjort är att sätta upp skyltar på skolgården angående rökförbud, hon menar även att man kan göra polisanmälan om de röker inom skolgården. Dock har inte Polisen tid eller resurser att hantera sådana ärenden. Hon arbetar nära Karin Jeppsson som är ANDT-samordnare inom Trelleborgs kommun. De har haft föreläsningar tillsammans och även med Polis, Socialtjänst, FMN, skola osv.

Skolan har också varit delaktiga i informationsföreläsning riktade till föräldrar som syftar på att utbilda föräldrar i vad de ska vara uppmärksamma på med sina ungdomar. Föräldrarna får information om droger, alkohol, rökning och doping, lagstiftning och vad som händer om man blir tagen osv. De föräldrar som kommer till dessa möten är de som oftast har goda kunskaper och är intresserade. De som inte kommer till mötena är kanske de som egentligen borde komma. Det finns lagstiftning som reglerar allt och hon menar att ungdomar säkert hade debuterat tidigare om lagstiftning inte hade funnits.

4.3 – Intervju – Karin Jeppsson

Karin Jeppsson – ANDT-Samordnare

Karin Jeppsson har jobbat i Trelleborgs Kommun sedan 2003. Då jobbade hon heltid enbart med alkohol och drogförebyggande arbete som samordnare. De senaste åren har hon fått mer arbetsuppgifter. Bland annat har hon arbetat mänskliga rättigheter i barnrättsarbetet. Karin är dock folkhälsopedagog i botten.

En vanlig arbetsdag för Karin varierar mycket. En dag sitter hon kanske och skriver en tjänsteskrivelse som ska skickas till politiker, en annan dag kanske hon sitter på en föreläsning. Att ha föräldramöte om tobak, alkohol eller narkotika är inte ovanligt heller. Hon förklarar att det är väldigt varierande vilket även är en fördel med jobbet. Det blir inte tråkigt i längden.

ANDT-strategin

Karin är medveten om ANDT-strategin finns. Dopningen har de inte jobbat så mycket med, detta pga. att problemet inte är lika framträdande som narkotika/alkohol/tobak. Föräldrarna är viktiga i det förebyggande arbetet bland barn och unga, därför fokuserar man på främst på dem. Vid en titt på folkhälsoenkäten på unga fanns det en positiv utveckling för tobak och alkohol, dvs att problemet minskar men däremot ökar problemet med narkotika, framförallt bland killar i gymnasiet.

”Kan detta bero på ändrade trender i samhället?” – Ja, det är många fler idag som tar avstånd från alkohol helt och hållet vilket är något av en trend. Däremot finns det en annan trend vilket är en mer liberal syn eller attityd till cannabis vilket inte är så bra.

Ungdomar i Trelleborg röker mer än genomsnitt i Skåne. Problemet med tobak har trots allt minskat men det behövs ett större fokus i arbetet. Att föräldrar bjuder barnen på alkohol har minskat vilket bland annat lett till minskat alkoholmissbruk. Det finns alltså ett samband mellan dessa. Detta kan vara en effekt av det lokala förebyggande arbetet. En anledning till detta tror Karin kan bero på att föräldrar börjat prata med varandra mer och att dem blivit mer medvetna om risker och konsekvenser.

”Har media någon påverkan när det gäller alkohol/narkotika?” – Ja det tror jag. Sociala medier och forum har både positiv och negativ påverkan. Det finns många cannabis förespråkare på nätet vilket kan ha lett till en mer liberal syn. Det är dock ingen arena som de jobbar med. I det lokala kampanjarbetet använder de sig utav sociala medier för att uppmana föräldrar att inte bjuda på alkohol. Bland annat gjordes en informationsfolder till sommarlovet där de plockade statistik ur folkhälsoenkäten samt gav förebyggande tips till föräldrar. Denna foldern gjordes i samverkan med Polisen, Föräldraföreningen Mot Narkotika och Nattvandrarerna. Foldern lades ut på Trelleborgs hemsida samt Facebook.

Har det gjorts något annorlunda dessa åren jämfört med föregående strategi? – Det har jobbats mer med tillsyn av tobak. Tillsynsmetoder är en av de effektivare metoder att jobba med. De har gjort kontrollköp av tobak. Köpen utfördes av två tjejer över 18 men som ser yngre ut. De lyckades köpa i några butiker men långtifrån alla vilket var ett ganska bra resultat.

”Arbetar du utifrån strategin eller utifrån rutiner?” – Karins arbete utgår ifrån strategin. Det skulle tas fram ett lokalt program kring brottsförebyggande. Vissa delar i programmet har en tydlig koppling till strategin. Karin förklarar att de tagit delar av ANDT-strategin och bakat in i det brottsförebyggande programmet. Det handlar om att minska tillgången till ANDT samt om kunskapsinsatser till föräldrar eller till skolpersonal.

”Vad har ni gjort hittills för att minska tillgången till ANDT?” – Det som kommunen kan göra är tillsyn på restauranger, dvs. att de följer alkohollagen. De kan även göra tillsyn i butiker som säljer tobak vilket har gjorts. De har även jobbat med att påverka föräldrar att inte förse sina barn med alkohol vilket också är en del i tillgångsbegränsningen. Det finns många olika sätt att tackla tillgången eftersom att det är så brett på var allt kommer ifrån.

Tillgången av ANDT är stor i Trelleborg förklarar Karin. Det geografiska läge som Trelleborg ligger i gör att det är väldigt nära billig alkohol. Vi är nära hamnen, Malmö samt Köpenhamn vilket är en möjlig faktor till det. Sverige arbetar med i övrigt att beskatta alkohol samt ha dyrare priser. Vi har även öppna gränser inom EU vilket gör det svårare att minska tillgången på så sätt. Men det går fortfarande att tackla problemet genom att upplysa föräldrar om hur deras agerande påverkar.

Samverkan i det förebyggande arbetet sker bl.a. med polisen, framför allt finns det ett gott samarbete med kommunpolisen som är mycket engagerad och kunnig gällande ANDT-frågor. Internt i kommunen finns ett mycket bra samarbete med arbetsmarknadsförvaltningen, skolan, socialförvaltningen, kultur- och fritid, ungdomsenheten, miljöavdelningen och säkerhetsenheten. Även frivilligsektorn är en viktig samarbetspart; Nattvandrarerna och Föräldraföreningen Mot Narkotika, samt föreningslivet i stort. Inom Karins avdelning jobbar hon själv med dessa frågor men närmast henne har hon Susanne Larsson som är Folkhälsostateg. Karins arbete innebär mest att arbeta lokalt inom Trelleborgs kommun och även andra aktörer. Hon sitter även i säkerhetsgruppen där de bjuder in två

gångar om året och där man får svara på frågor om hur man ligger till utifrån de åtgärder man bestämt att göra.

Det som behövs förbättras rent kunskapsmässigt hos föräldrar är att de har mer koll på vilka konsekvenser det innebär om man tillåter barn/ungdomar att röka eller dricka alkohol. Man kan dock inte tvinga föräldrarna och säga vad som ska göra men kunskap borde finnas i alla fall. Skolan är en arena där de når många föräldrar. Därför bjuder skolan in till föräldramöte för att upplysa dem om detta. Genom att föräldrar har tillgång till varandra ökar även möjligheten till att de kan nätverka och stötta varandra.

De flesta föräldrar vill sina barns bästa och därför tror inte Karin det är svårt att få dem att förstå vilket ansvar dom har. De flesta förstår att de inte är så bra att bjuda sin dotter/son på alkohol.

På föreläsningarna har de visat på konsekvensen av narkotikaanvändning. En från Föräldraförening Mot Narkotika har berättat om sin dotter som använde narkotika och vilka konsekvenser det blev för henne. Det finns ingen förälder som inte påverkas av det. Polisen har även informerat om konsekvenser ifall man skulle åka dit för narkotikabrott. Följden kan vara att man inte kan ta körkort, komma in på den utbildning man vill, ta lån eller att få jobb osv. Sätter man pressen på en rimlig nivå så tror Karin att föräldrarna tänker till lite extra. Det handlar om balansgång och sunt förnuft.

Föräldrarna ska ha kunskap för att kunna bemöta barnen med argument. En anledning till att föräldrar minskar bjuda sina barn på alkohol kan ha att göra med att en annan typ av kunskap finns idag.

Karin tycker att tobaksfrågan ska fokuseras mer. Hon hoppas på att ett förslag om en tobaksfri skoltid så småningom ska gå igenom. De vet att det röks för mycket på skolorna och att man inte följer lagstiftningen. Man hamnar ofta i diskussioner om var gränsen för skolgården går, var man får röka och inte röka istället för att ha en tobaksfri skoltid, det hade underlättat jättemycket. I Trelleborgs kommun har man rökfri arbetstid sedan tio år tillbaka för alla anställda i kommunen.

Gruppsyck och självkänsla hänger starkt ihop med varför man börjar röka och varför man avstår. Om man har många rökfria kompisar i närheten är det ett positivt gruppsyck för då tycker man kanske själva att man inte ska röka men om man hänger med personer som röker känner man sig mer normal till att röka själv vilket är negativt.

Langning av narkotika är polisens ansvar. Skolan har en handlingsplan om hur de ska agera om en elev är påverkad av narkotika eller om de misstänker något. Skolan kan ta beslut om drogtest osv med föräldrars godkännande om de är under 18.

Strategin ser hon som något hon kan luta sig på. Det är ett nationellt dokument som kommunerna förväntas jobba utifrån. Dokumentet är ändå något som man kan peka på och hänvisa till om någon inte tycker att dessa frågor är viktiga. Den är ganska tydlig och utan den har man inget att gå på. Den hjälper Karin ganska mycket i hennes arbete.

Det som spontant kan förbättras är kopplingen till barnens rättigheter. Man borde tydliggöra det mer. Strategin hänvisar till barnkonventionen och målet om att ha ett jämställdhetsperspektiv vilket man inte hade i förra strategin. Det är positivt att man tagit ett steg längre men det hade inte skadat om man tryckte in barns rättigheter lite mer. Om barnkonventionens lag sätts i bruk år 2020 vilket det är tänkt så blir det lagom till nästa strategi. Den är en nationell strategi och den ska täcka många områden och det ser väldigt olika ut i olika kommuner vilket inte är så lätt. Varje kommun får utifrån sina behov och förutsättningar förhålla sig till strategin.

Karins position i arbetet är mer ett kommunövergripande arbete och hon har i uppdrag att jobba ganska så fritt med dessa frågor. Hon kan jobba utåt i alla förvaltningar i kommunen och sen gäller det också att få med dom. Hon har inte mandat att tvinga dom utan det handlar mycket om dialoger och försöka väcka motivation hos andra. Ibland är det lättare och ibland är det svårare.

Hade du sagt att din position är i centrum av hela arbetet – Ja eftersom att man har ett samordnade uppdrag så utgår mycket från Karin. Hennes uppgift är lite mer att stötta olika aktörer och bidra med hennes yrke i deras för att underlätta de frågor som aktören behöver ta reda på / förbättra. Hon kan inte

åstadkomma allt själv utan måste få andra att jobba med frågan. Det kan ge bra resultat helhetsmässigt. Om alla gör sin del som man ska så blir det ett bra resultat. Hon försöker länka dessa aktörer så att allt ska fungera? – Delvis säger hon. När vi ska göra kontrollköp så involveras endast tillsynsdelen och ingen annan.

Hur ser prioriteringar ut? – Det ser varierande ut. Ibland kommer krav från regionalt håll och då gäller det att haka på som kommun. Det varierar. Om man tittar på folkhälsoenkäten och ser något som sticker ut kanske man ska lägga mer fokus på det och prioritera. Varje år får de svara på en kartläggning som Folkhälsomyndigheten skickar ut och där man svarar på hur Trelleborgs kommun arbetar med dessa frågor vilket blir en utvärdering på ett sätt.

4.3 – Intervju – Mats Rindborn Grahl

Närvarande:

Mats Rindborn Grahl – Kommunpolis Trelleborg

Sanel Demiraca – Praktikant Trelleborgs kommun

Mats har jobbat 35 år inom polisycket. Bland annat med span, uttryckning, närpolisverksamhet, skydd sektionen samt med piketpolisen. Idag är han kommunpolis för Trelleborgs kommun.

Han har hand om det strategiska arbetet och i viss mån det operativa. När det kommer till samverkan och samordning med externa aktörer är han ensam om uppdraget. Han sitter lite som ett ledningsstöd och är även processledare i det förebyggande arbetet. Med andra ord är han kärnan i det brottsförebyggande arbetet.

En vanlig dag för Mats är att hålla sig uppdaterad om vad som har hänt i kommunen. Uppdatera problembilden utifrån de anmälningar och brottstrender som vi kan se. Då kollar man på händelserapporter som hänt under den gångna tiden. Han tittar även på brottsstatistiken, mejlkorgen och det som kommit in från externa aktörer som han har kontakt med i samverkan.

Det ligger hela tiden olika projekt med olika aktörer i olika former av samverkansgrupper. Bland annat allt inom ANDT, unga i riskzon, inbrott och vardagsbrottslighet generellt. När det kommer till samverkan så sker detta externt inom kommunen. Dvs. med skolor, socialen, räddningstjänsten, olika förvaltningar och föreningar, länsstyrelsen samt andra polisära enheter.

Prioriteringar lägger man självklart utifrån hur allvarlig en problembild är. I första hand ska kommunen vara trygg och säker. Är det något som sticker ut extra så får man prioritera upp det. Ibland händer det att man får skjuta saker och ting åt sidan för att ge plats åt det viktigaste. En del saker går enligt en tidsplan. Vissa saker är planerade under en längre tid vilket gör att de prioriteras lägre än de saker som man har kortare tid på sig att utföra.

ANDT-strategin

Arbetet med ANDT-strategin har gått bra enligt Mats. Trelleborgs kommun har en duktig ANDT samordnare. Mats syftar på Karin Jeppsson, han beskriver henne som väldigt uppdaterad, påläst och kunnig. Hon har även en arbetsbredd som är väldigt stor. Hon har en övergripande förståelse på hur man kan gå in och jobba förebyggande med alla olika delar inom ANDT.

Mats säger att det inte gjorts något annorlunda jämfört med föregående strategi. De bygger istället på och vidareutvecklar det samarbete och samverkan de redan har. De metoder som fungerar och som de känner ger resultat fortsätter dem med. Självklart kommer det nya metoder, nya direktiv och impulser från samhället. Vi får inte stanna av i arbetet utan måste se det som en levande process, alltid sträva efter att utveckla säger Mats.

En del av arbetet blir utifrån rutiner och en del utifrån strategin. Den är så pass långsiktig att man måste vara levande i processen för att kunna peta in nya tankar och metoder, samt utveckla de rutiner som de redan har för att sedan kunna bygga vidare på det. Med andra ord följa med samhället i dess utveckling och utveckla det egna arbetet utifrån det.

Samverkan med andra aktörer ser bra ut tycker han. När det gäller kontrollbiten är det inte alltid man känner att man får det genomslag man vill hos butiksägare eller tobakshandlare. Man får därför vara repressiv i arbetet och istället ”slå dem på fingrarna”, inte bokstavligt men med andra ord vara påtryckande och visa att det dem gör inte är okej. I övrigt får man bra genomslag från skolor eftersom att de jobbar mycket med ungdomar och attitydförändringar. Genomslag även från kommunen som försöker trycka ut ANDT-strategin ut i kommunens handlingsplaner. De tittar även på hur de kan sprida Trelleborgs arbetssätt och metoder ute även till Svedala och till Vellinge. En kunskapsöverföring och samverkan som mottages väldigt bra förklarar han.

Tillgången till ANDT är väldigt god säger Mats. Vi har Sveriges näst största styck godshamn och inflödet av alkohol, narkotika och smuggeltobak är väldigt hög. Att tackla tillgången är svår eftersom att produkterna kommer från många olika håll. Malmö ligger ganska nära och sen finns också Köpenhamn där de är mycket mer drogliberala än i Sverige. Hamnen i Trelleborg ligger nära centrum vilket också ökar tillgången. Mats anser att tillgången är den största riskfaktorn som vi har här i Trelleborg.

”Förutom att tackla tillgången, hur involverar ni föräldrarna?” – Vi går ut till skolor och informerar om just narkotika. Vi samverkar med skolorna och inte bara med föräldrarna. Vi förmedlar rent generell information om de eventuella drogförsäljningarna som sker i skolorna. Repressivt har vi jobbat med narkotikainsatser i flera omgångar. Det vi har märkt är att det finns en inre kundkrets av missbrukare, speciellt när det gäller cannabis.

Mats håller med om att det har mycket med trender att göra. Ungdomarna följer varandra. Om man blir erbjuden något som är mer utpräglat eller lockande då vill man gärna prova det. När det kommer till alkoholen så har man lyckats väl utifrån ANDT-strategin. Narkotikan däremot måste man jobba på. Det är en svår motståndare i Trelleborg eftersom att tillgången är så stor.

Bjudvanor har vi inte likamycket som i våra grannkommuner Svedala och i Vellinge. Totalt sett minskar alkoholproblemet men samtidigt skjuts det över till narkotikan istället där problemet ökar. Speciellt när det gäller cannabis. Man glider även över lite för tidigt i tabletter, t.ex. tramadol.

Langning handlar om utbud och efterfrågan. Det är där de har en stor problematik. De jobbar dock med särskilda insatser kontinuerligt.

Tillsammans med kommunens alkohol och tobakshandläggare gör man tobakskontroller. De ser till att man inte säljer till minderåriga samt att man inte säljer smuggeltobak. Det har dock gjorts fyra till fem anmälningar på två år mot butiker som säljer smuggeltobak. Det finns en hel del att arbeta med håller han med om.

Mats känner att Trelleborg är på rätt väg med att minska antalet ungdomar som börjar eller debuterar tidigt med alkohol. Med narkotikan är det en uppförsbacke. Med tobaken blir det bättre men de har lite att kämpa med, speciellt när det gäller tjejer då de röker i större utsträckning än män. Det finns en ungdomshälsoenkät som de även tittar på. Denna enkät lutar de sig på i deras strategi och i deras metoder. Rent generellt kan man se att ungdomar idag mår sämre än vad man gjorde förr.

Gruppträck och självkänsla hänger starkt ihop. Det är något man måste jobba med. Även med attityder som man måste försöka vända. Ungdomarna måste bli lite mer positiva. Arbetet med attitydförändringarna är svårt men tanken måste finnas där. De måste få bättre attityd mot varandra, dels mot sig själva och för omvärlden.

De går ut och pratar med föräldrar med jämna mellanrum och självklart försöker de upplysa dem om riskerna med att ta för lätt på ANDT. Polisen klarar inte att sköta kontrollen i hemmiljö utan det ligger på föräldrarnas ansvar. Rent generellt är föräldraansvaret en stor bit att jobba med. Tyvärr så brister man väldigt mycket i det arbetet tycker han. Föräldrarna nås bland annat genom media, press och det har även hänt att de använt radion, självklart går de ut i skolorna också.

Man lever i strategin och jobbar i den så att man håller sig uppdaterad. I synnerhet när det kommer nya idéer och tankar. Goda exempel är jättebra att ta till sig och jobba med.

5.0 Diskussion

Om vi driver fram frågeställningen ”Hur arbetar Trelleborgs kommun med ANDT-frågor utifrån den Nationella ANDT-strategin 2016–2020?

Arbetet sker på många olika sätt och från många olika håll. Det är en självklarhet efter att ha pratat med aktörer från fyra olika organisationer. Varje organisation tacklar sin del av problemet på deras sätt, utifrån deras egna metoder. Eftersom att urvalen skedde systematiskt och medvetet så var man förberedd på vissa svar eftersom arbetet är grundläggande för organisationen.

Jag ska försöka i denna diskussion hitta gemensamma nämnare för organisationerna. Jag tyckte att många saker hängde ihop med varandra och att många delar stack ut, både internt inom kommunen och externt utom organisationen.

Det som främst stack ut i intervjuerna var satsningen på ungdomarna och på föräldraansvaret. ANDT är ett sånt tema där man inte kan förlita sig endast på en typ av metod utan arbetet måste komma från olika håll. Små bäckar stora som man brukar säga.

Vad som görs och vad som behöver förbättras:

Stöd åt föräldrar ges på olika plan, bland annat kunskapsmässigt och fysiskt. Det som behöver förbättras är att få dem o förstå vilken roll de har för sina barn i det preventiva arbetet mot ANDT. Mer stöd åt föräldrar som försöker göra gott för sina barn. Kunskap om konsekvenser till ungdomarna som röker eller är alkoholphäverkade där förbud gäller. Tillgången till ANDT är stor vilket innebär att det måste prioriteras. Arbeta mot nolltolerans för alkohol och tobak. Kunskapsförmedling för att skjuta upp eller förhindra ett missbruk. Identifiering och minimering av risker för ungdomar att utveckla ett missbruk. Diskussion med ungdomarna. Jobba med ungdomarnas självkänsla. Arbeta för att förbättra ungdomarnas attityder mot varandra och för omvärlden. Skapa motivation till förändring hos både ungdomar och föräldrar. Arbeta för att få med föräldrar i rätt målgrupp till insatser mot ANDT. Utbildning inom drogvärlden, rättssäkerhet och lagstiftning. Mer fokus på barnens rättigheter. Förändra den liberala synen på droger. Fokusera på att få föräldrar att nätverka mer med varandra. Motivera föräldrar till att göra motstånd mot sina barn. Vissa vågar inte ta föräldraansvar. Skapa dialoger med ungdomar och föräldrar. Jobba med att få med eller involvera andra aktörer inom området i arbetet mot ANDT. Vidareutveckla och förbättra metoder som redan fungerar. Se arbetet mot ANDT som en levande process och inte stanna av. Följa samhället i dess utveckling och utveckla det egna arbetet utifrån det.

Som tidigare sagt så måste ANDT problemet handskas från många olika håll och det är anledningen till varför listan ser väldigt oorganiserad och spretig ut. Under intervjuerna nämndes det mycket om att man måste kommunicera och föra dialoger med andra människor. Detta tar oss in på begreppen samverkan och tvärvetenskap.

Arbetet mot ANDT är inte nödvändigtvis en människovårdande verksamhet men trots det så påverkar det individer eller ”brukare”. Lagstiftningen i Sverige bedömer att samverkan mellan olika aktörer och professioner är nödvändig och att brukaren ska sättas i fokus, det skriver Katarina Magnusson i sin artikel². I många delar av intervjuerna nämns det samverkan som prioritering. T.ex. att vi måste kommunicera, hålla dialoger, upplysa, förmedla och dela kunskap till varandra vilket jag starkt knyter an till begreppet och ger stöd på varför samverkan är viktig i det förebyggande arbetet mot ANDT. Utan varandra är vi bara vår profession att luta oss på. En samverkan möjliggör att kunskap delas och sprids ut åt andra aktörer. Samverkan möjliggör även lärande.

En teori utvecklad av Aaron Anthonovsky som är baserad på lärande säger oss att vi möjliggör lärande utanför vår faktiska utvecklingsnivå när vi blir assisterade eller samarbetar med någon mer kompetent inom området eller någon som redan besitter den kunskap man försöker lära sig. Denna teori kallas

² Magnusson Katarina. 2013. Anställdas erfarenheter av tvärvetenskaplig samverkan inom missbruksvården. Vol 33.

”Proximalzonsteorin”³. Jag betonar därför vikten på samverkan när det gäller ANDT-förebyggande arbete eftersom att det har en så central del. Genom att sitta i olika samverkansgrupper möter man människor med olika kompetenser. Har man ett holistiskt synsätt så är man öppen för dem idéer och kunskaper någon annan bär med sig och delar med sig om vilket möjliggör lärande.

Den person eller samordnare som arbetar med att förebygga och utveckla ANDT-arbetet spelar stor roll för resultatet i det gångna arbetet. Det visade en kartläggning gjord i syfte om att se vilka egenskaper de som arbetade med ANDT-förebyggande arbete hade⁴. Tidigare engagemang inom samma område verkade ha betydelse för om man skulle engagera sig igen. Jag syftar på Karin Jeppsson som är ANDT-samordnare och har varit med i flera år med återkommande projekt. Ett exempel är då projektet ”Varannan vatten” som hon bland annat driver.

Jag återvänder till begreppet ”holistiskt synsätt”. Anledningen till detta är för att det hör mycket samman med samverkan som sker inom organisationen men även utanför. Att ha ett holistiskt synsätt är väldigt viktigt när man möter människor utanför sin egen profession. Man måste ha ”helhetstänket” och inte bara rikta sig in på vad man själv kan och vill bidra med i kunskapsöverföringen. Ett sånt här tänk ser jag som en grundläggande princip i kreativitetsskapande vilket också behövs eftersom att samhället förändras i olika former, det måste våra sinnen också göra tänker jag. En annan fördel med ett holistiskt tänk är att man tar åt sig kunskapen som andra överför till en och det kan ha framtida fördelar i form av att man kanske söker sig till ett annat yrke eller projekt där man nödvändigtvis inte är expert på⁵. Synsättet öppnar andra dörrar om man säger så.

³ Wass Rob. 2014. Sharpening a Tool for Teaching: The Zone of Proximal Development. Vol 19

⁴ Geidne, S. Fredriksson I. Green S. Pettersson C. 2014. Projektledare inom den idéburna sektorns ANDT-förebyggande arbete. Vol 91.

⁵ Peter F, O’meara, 2017. Educating paramedics for the future: a holistic approach. Vol 40.

Referenser:

Wass Rob. 2014. Sharpening a Tool for Teaching: The Zone of Proximal Development. Vol 19

Geidne, S. Fredriksson I. Green S. Pettersson C. 2014. Projektledare inom den idéburna sektorns ANDT-förebyggande arbete. Vol 91.

Peter F, O'meara, 2017. Educating paramedics for the future: a holistic approach. Vol 40.

Magnusson Katarina. 2013. Anställdas erfarenheter av tvärvetenskaplig samverkan inom missbruksvården. Vol 33.

B.M Keers. Bianca, C. Paul van Fenema, Zijm Henk, 2017. Journal of Organizational Change Movement, Vol 30.